

Helmond, 18 januari 2024

AAN: het College van Burgemeester en Wethouders gemeente Helmond.

Betreft: advies 2^e kadernota Sociaal Domein

Geacht College,

Per mail van 5 december 2023 heeft u de Adviesraad Sociaal Domein Helmond (ASDH) verzocht te adviseren over de 2^e Kadernota Sociaal Domein, ook genoemd "Samenwerken aan een sterke sociale basis" (inspraakversie). Ons advies vindt u in deze brief. Eerst gaan wij in op het proces van opstelling van deze nota en dan volgt ons advies. Ons advies is mede gebaseerd op de input die wij hebben gekregen van vrijwilligersorganisaties. Uit de tekst blijkt waar dat is gebeurd.

Om te beginnen willen we echter onze brede waardering uitspreken voor het feit, dat de nota er is, de opbouw ervan, de leesbaarheid en de volledigheid, waardoor het strategisch karakter (een "koersdocument") toch een praktische mate van detail kreeg. Ten opzichte van de 1^e kadernota is sprake van koersvastheid, dat geeft extra energie voor de uitvoering. Ook zien we, dat resultaten van landelijk onderzoek op het gebied van het sociale domein (SD) middels deze nota deel gaan uitmaken van het beleid binnen het SD in Helmond. Fijn!

Proces.

In het vooroverleg met uw organisatie is duidelijk geworden, dat ten behoeve van de opstelling van de nota, in de netwerk bijeenkomst van 7 juni 2023 veel partners binnen het SD geraadpleegd zijn, waaronder een flink aantal vrijwilligersorganisaties. Die beweging is zeer te waarderen. Wij vragen ons wel af, of de grootschaligheid en de eenmaligheid van deze bijeenkomst heeft bijgedragen tot een efficiënte inhoudelijke uitwisseling en dat men zich ook echt "gehoord" heeft gevoeld. Zoals u weet, zijn wij sterk voorstander van het in een vroeg stadium contact leggen met (vertegenwoordigers van) de inwoners. De kwaliteit van dit contact zal bijdragen tot de opbouw van vertrouwen in de overheid.

Over de context van de nota.

Reeds in de inleiding maakt u gewag van de sterk veranderde omgeving ten opzichte van 2019. Een ontwikkeling die daarbij wordt genoemd is de krapte op de arbeidsmarkt, met name voor de zorg. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid verwacht men een zgn. zorginfarct binnen de termijn van de nota. Ook verwacht men minder geld vanaf 2026. Dat grijpt diep in op de realisatie van de doelstellingen, nochtans wordt aan deze ontwikkelingen voorbij gegaan. O.a. St. Schuldhulpmaatje (SHM), Gehandicaptenoverleg (GOH), Werkgroep Netwerk voor Ouderen (NvO) en Saldo Plus (SP) maken zich daar grote zorgen over.

Advies 1: onderzoek in welke mate en op welke aspecten de gemeente (al of niet in samenwerking met de huidige of nieuwe partners) de negatieve gevolgen van een (komend) tekort aan arbeidskrachten in de zorg voor de inwoners, die afhankelijk zijn van die zorg, kan verminderen. Zet dit onderzoek in de beleidskalender SD, zodat het geïntegreerd kan worden in de andere activiteiten.

Dit advies geldt grosso modo ook voor de financiële component vanaf 2026.

Om u te inspireren dit advies te volgen hebben we de volgende stelling:

Als de waterschappen in Limburg en Brabant na de overstromingen van de Maas in 1993 en 1995, in samenwerking met Rijkswaterstaat, geen praktische maatregelen hadden genomen, hadden delen van Den Bosch en de A2 het najaar van 2023 weer blank gestaan.

Het onvermijdelijke is vermijdelijk geworden. Dus: aan de slag!

Over de kern van de nota.

Veel aandacht gaat uit naar de noodzaak van versterking van de sociale basis. Dit uitgangspunt vindt veel waardering, o.a. SHM, GOH, NvO en is in lijn met de adviezen, die wij in 2019 naar aanleiding van de 1^e kadernota hebben gegeven. Bij deze waardering komt wel de aantekening, dat versnelling van de operationalisering van dit uitgangspunt echt, echt nodig is (SHM). Wat daarbij kan helpen, naast de reeds lopende initiatieven, is een intensiever contact met verenigingen (en dus vrijwilligers). We missen deze bij de sociale hulpbronnen.

Advies 2; vindt een manier om een alliantie te maken met verenigingen (kookclubs, kaartclubs, fietsclubs, modelbouwclubs etc., etc.) door hen duidelijk te maken, dat zij (als vanzelf) een bijdrage leveren aan de sociale basis. Vraag hen: wat wil je, wat kan je, wat heb je nodig? Vanuit een faciliterende rol. Zet deze aanpak in de beleidskalender, zodat integratie met andere activiteiten mogelijk wordt.

Van de inhoud naar de uitvoering.

Het succes van de gepresenteerde strategie is natuurlijk sterk afhankelijk van de uitvoering. Omdat deze strategie in lijn ligt met de kadernota uit 2019 zijn succesfactoren bekend, evenals remmende factoren. Op dat vlak zien we een aantal tegenstrijdigheden, zoals:

- a. de doelstelling: "ondersteuning is tijdig, werkt en bereikt de inwoner" versus de huidige realiteit van wachtlijsten bij STH (GOH, SuperSociaal).
- b. De sociale basis krijgt prioriteit, maar er gaat maar 33% van de beschikbare middelen naar toe,
- c. Het initiatief "Van Eiges" komt terug bij het "multidisciplinair overleg" (MDO). De ervaring heeft geleerd, waarom "Van Eiges" niet aan de verwachtingen heeft voldaan. Zondermeer overstappen op MDO zal geen succes opleveren.

Advies 3: maak korte metten met tendensen, die nu al de strategie ondermijnen.

Ad a: Neem naar buiten toe nadrukkelijk de rol van bepalend opdrachtgever ten bate van de inwoner, en toets periodiek of de doelstelling wordt gehaald,

Ad b: zorg dat in eigen huis de verdeling van middelen aansluit bij de doelstelling

Ad c: en zorg, dat de lessen uit het verleden toegepast worden.

Rol van de gemeente.

Binnen het SD heeft de gemeente de plicht een aantal wetten uit te (doen) voeren. Voor zover de gemeente de uitvoering aan een andere instantie gunt (inkoop van diensten) is sprake van een relatie van opdrachtgever versus opdrachtnemer. Soms lijkt het erop, dat de opdrachtnemer commercieel slimmer is dan de opdrachtgever, en dat in dat spel het belang van de inwoner achter de horizon verdwijnt. Zowel bij de delegatie van de wetsuitvoering (inkoop) als bij het zelf als gemeente uitvoeren van de wet is er ook een rol voor de gemeente als handhaver van de wettelijke regels.

In de nota wordt de mogelijkheid, dat de gemeente niet, of niet in staat is volgens de wet te acteren, niet genoemd. Toch hebben we gezien, dat in het geval van de "huishoudelijke ondersteuning", uw college, in de uitvoerende rol, uiteindelijk door de rechterlijke macht tot de orde is geroepen. We herhalen een eerder, doch eenvoudig advies:

Advies 4: of de gemeente nu zelf acteert of uitbesteedt aan anderen, zorg altijd dat aan de wettelijke eisen wordt voldaan.

De beschouwing over de verschillende rollen dient niet alleen intern te zijn. Zo zal bij de inkoop van diensten de gemeente een ferme rol als opdrachtgever dienen te pakken, waarbij middels doelgericht contractmanagement (handhaving van de afspraken) de gemeente namens de inwoner de beste ondersteuning van de aanbieders eist ten bate van die inwoner (zie advies 3). Hoe graag de aanbieders dit ook anders zien, wij denken dat dit in principe geen partnerrelatie kan zijn, er is immers geen sprake van gelijkwaardigheid.

Een goed voorbeeld is hoe het Rijk de laatste jaren omgaat met de NS.

Een succesvolle rol als partner staat of valt bij een gelijke doelstelling, namelijk de uitvoering van de koers van het SD. Het is een feit, dat de partners van de gemeente uit verschillende bronnen worden gefinancierd, zodat een investering door de ene partner financieel ten goede kan komen aan een andere partner, terwijl die ene partner dan geen rendement heeft. De doorbraak-methode probeert deze systematische belemmering te doorbreken om een versnelling richting doel te bevorderen. Dat zou een geweldig succes kunnen zijn voor een regisseursrol van de gemeente (SHM).

In de rol van facilitator zal de vertegenwoordiging van de gemeente vooral eerst in gesprek gaan en veel koffie of thee drinken. Meer niet. Vertrouwen komt te voet (en gaat te paard). In deze rol is de (gevoelde) gelijkwaardigheid buitengewoon belangrijk. Er is veel energie bij de inwoners die ingezet wil worden ten bate van het SD. Deze energie laat zich echter niet hardhandig of van boven af kanaliseren. Een niet ambtelijk woord voor facilitator is maatje, iemand die mee oploopt en kan brengen, wat de ander niet heeft, zodat samen een doel wordt bereikt. Iemand die niet alleen enthousiast is over het inwonersinitiatief, maar dat ook ondersteunt. (zie advies 2). In dit kader is het signaal van St. "Speel je mee" interessant, dat steeds meer maatschappelijke initiatieven gebruik maken van Facebookgroepen, wat ook voor de gemeente de mogelijkheid biedt om aan te haken.

De kwaliteit van de rollen is dus nogal divers.

Advies 5: maak steeds duidelijk in welke rol de gemeente aanwezig is. Zorg dat er intern duidelijkheid is over de functionele rol van een medewerker met een taak naar organisatie of inwoner en dat het helder is welke persoonlijke eigenschappen die medewerker moet hebben om die rol succesvol te kunnen uitoefenen. Dan zal extern ook snel duidelijk zijn welk spel wordt gespeeld.

Tenslotte.

De nota zal onzerzijds ook gebruikt worden als toetssteen voor de afstemming van beleid binnen de gemeente. In veel adviezen aan u is op integratie van beleid aangedrongen (o.a. NvO), geconcretiseerd in een eenvoudige, doch heldere beleidskalender. Laat ons dat instrument ten volle benutten.

De nota is veelomvattend. Onze advisering is op hoofdpunten gericht. De door ons geraadpleegde vrijwilligers hebben nog een aantal praktische tips gegeven, die wij als ASDH in onze komende advisering zullen meenemen.

Uiteindelijk is de tekst van dit advies door leden van het kernteam ASDH opgesteld, op basis van eigen achtergrond en de ingewonnen feedback, en gedragen door het hele team.

Namens het kernteam

Met vriendelijke groet

Joop van Stiphout, voorzitter ASDH.